



дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / В.І. Кафарський. – К., 2010. – 36 с.

2. Бондарчук І.В. Рішення Конституційного Суду України у правовому регулюванні діяльності політичних партій і громадських організацій / І.В. Бондарчук // Бюлєтень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 5. – С. 106–113.

3. Росіхіна В. Правові позиції Конституційного Суду України в сфері реалізації права на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації / В. Росіхіна // Вибори та демократія. – 2010. – № 2–3. – С. 47–55.

4. Росіхіна В. Конституційні нормативно-правові гарантії забезпечення права громадян на публічні об'єднання: теорія і практика / В. Росіхіна // Вісник Конституційного Суду України. – 2013. – № 4. – С. 72–79.

5. У справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 10, пункту 3 частини другої, частин п'ятої, шостої статті 11, статті 15, частини першої статті 17, статті 24, пункту 3 розділу VI «“Заключні положення” Закону України “Про політичні партії в Україні”» (справа про утворення політичних партій в Україні) : Рішення Конституційного Суду України від 12 червня 2007 р. № 2-рп/2007 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 54. – Ст. 2183.

6. У справі за конституційним поданням Міністерства юстиції України про офіційне тлумачення положень частини шостої стат-

ті 11 Закону України «Про політичні партії в Україні» (справа про утворення та реєстрацію партійних організацій) : Рішення Конституційного Суду України від 16 жовтня 2007 р. № 9-рп/2007 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 80. – Ст. 2980.

7. Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України : Закон України від 28 грудня 2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 7–8. – Ст. 78.

8. У справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1–4, 6–22, 24–100 розділу II Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) : Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 р. № 10-рп/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 38. – Ст. 1272.

9. Мішина Н. Проблеми доктринального супроводження розвитку конституційної юстиції в Україні / Н. Мішина // Вісник Конституційного Суду України. – 2015. – № 4. – С. 122–126.

УДК 342.7

НАЦІОНАЛЬНІ ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА РОЗВИТОК

Сорока О.С., аспірант
кафедри конституційного права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються теоретичні питання сутності та актуальні проблеми ефективного функціонування інституційних механізмів держав щодо забезпечення здійснення права людини на розвиток, аналізуються сутність, форми та ознаки цих механізмів, розглядаються основні способи та засоби їхньої діяльності. Аналізуються діяльність Національних рад та аналогічних структур із розвитку як елемента інституційно-організаційного механізму забезпечення реалізації права людини на розвиток та системні інституційно-інструментальні засоби забезпечення права на розвиток, серед яких провідну роль відіграють Національні стратегії розвитку.

Ключові слова: права і свободи людини, право на розвиток, сталій розвиток, принципи гуманізму, соціальний прогрес, механізм забезпечення прав людини, інститути забезпечення прав людини, інституційно-організаційний механізм, інституційно-інструментальний механізм.

В статье рассматриваются теоретические вопросы сущности и актуальные проблемы эффективного функционирования институциональных механизмов государств по обеспечению осуществления права человека на развитие, анализируются сущность, формы и признаки данных механизмов, рассматриваются основные способы и средства их деятельности. Анализируются деятельность Национальных советов и аналогичных структур по развитию как элемента институционально-организационного механизма обеспечения реализации права человека на развитие и системные институционально-инструментальные средства обеспечения права на развитие, среди которых ведущую роль играют Национальные стратегии развития.

Ключевые слова: права и свободы человека, право на развитие, устойчивое развитие, принципы гуманизма, социальный прогресс, механизм обеспечения прав человека, институты обеспечения прав человека, институционально-организационный механизм, институционально-инструментальный механизм.

Soroka O.S. NATIONAL MECHANISMS OF INSTITUTIONAL SUPPORT HUMAN RIGHTS IN DEVELOPMENT

In the article discusses the theoretical question of the nature and actual problems of effective functioning of institutional mechanisms to ensure implementation of State human rights to development, analyzed the nature, form and characteristics of these mechanisms are considered the main ways and means for their activities. Analyzes the activities of national councils and similar institutions as part of the development of institutional and organizational mechanism to ensure implementation of the human right to development, and systemic institutional tools to ensure the right to development, including the key role played by national development strategies.

Key words: human right, mechanism for the implementation of the rights and freedoms, legal guarantees, legal responsibility, enforcement defense mechanism of human rights, national development strategies.



Постановка проблеми. Сучасний конституціоналізм передбачає на лише проголошення і декларування прав і основних свобод людини та громадянина, а й створення дієвого механізму їх реалізації.

З метою сприяння повазі прав людини і основних свобод та їх здійсненню, розвитку і вирішення інших пов'язаних із цим питань держави беруть на себе зобов'язання підтримувати і розвивати принципи поваги до прав людини і справедливості, які становлять основу правової держави.

Права людини містять комплекс понять, що характеризують людину як соціальну істоту, передбачають можливість людини отримувати певні блага для забезпечення своєї життєдіяльності. Можливостям отримувати певні соціально-економічні блага відповідають права, котрі гарантують людині можливість прикладати власні зусилля для реального отримування таких благ. Саме право людини приймати участь у такому економічному, соціальному, культурному і політичному розвиткові, при якому можуть бути повністю здійснені всі права людини і основні свободи, становлять зміст права на розвиток.

Основним гарантом здійснення права людини на розвиток, як і всіх інших прав, створення сприятливих умов для реалізації права на розвиток є держава. Ст. 8 Декларації про право на розвиток установлює, що держави повинні вживати на національному рівні всіх необхідних заходів щодо здійснення права на розвиток і забезпечити, зокрема, рівність можливостей для всіх у тому, що стосується доступу до основних ресурсів, освіти, охорони здоров'я, харчування, житла, зайнятості і справедливого розподілу доходів. Держава повинна заохочувати участь населення у всіх сферах у якості важливого процесу розвитку і здійснення у повному обсязі всіх прав людини.

Для нашої країни в сучасних умовах розвитку демократії і процесів реформування гостро стоїть питання про вибір ефективних моделей втілення у життя норм про прав людини, в тому числі забезпечення реалізації права людини на розвиток, що зумовлює важливість і актуальність дослідження механізму реалізації прав і свобод та його складників із позицій організаційного та інструментального підходу.

Мета статті – розкриття особливостей інституційно-організаційного та інституційно-інструментального механізмів забезпечення реалізації права людини на розвиток, з'ясування сутності цих категорій та їх потенційних можливостей у забезпеченні повного здійснення цього права.

Ступінь розробленості проблеми. Загальнотеоретичні питання функціонування механізму реалізації прав і свобод людини розглядалися у багатьох наукових дослідженнях зарубіжних і вітчизняних науковців, таких як А. Лукашева, Н. Вітрук, Л. Воєводин, А. Малько, Н. Матузов, Т. Омельченко, П. Рабинович, А. Скаакун та інші. Але механізм забезпечення права людини на розвиток як системи взаємодіючих правових, економічних, соціальних, організаційних та інших умов і засобів, спрямованих на реальне і всеобще

користування особою соціальними, економічними та іншими благами, які передбачені цим правом, не знайшов достатнього висвітлення у науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Необхідність обов'язку держави щодо забезпечення права на розвиток зумовлена передусім тим, що це право органічно пов'язане з реалізацією інших основних прав і свобод людини, а його конституційні гарантії становлять невід'ємний компонент єдиної конституційної системи забезпечення і захисту прав і свобод людини і громадянина.

Держави наділені особливими повноваженнями, спрямованими на законодавче закріплення основних прав і свобод громадян та створення відповідних механізмів щодо їх забезпечення, сприяння соціальному прогресу і покращенню умов життя кожної людини. Про ці обов'язки держави йдеться у багатьох міжнародно-правових документах. Зокрема, у Статуті Організації Об'єднаних Націй зазначено, що держави зобов'язуються «сприяти соціальному прогресові і поліпшенню умов життя при більшій свободі» і «здійснювати міжнародне співробітництво у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру й у заохоченні і розвитку поваги до прав людини і основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії» [13, с. 13–18]. У ст. 7 Хартії економічних прав і обов'язків держав від 12 грудня 1974 року зазначається, що «кожна держава несе основну відповідальність за сприяння економічному, соціальному і культурному розвитку свого народу. З цією метою кожна держава має право і несе відповідальність за вибір завдань і засобів розвитку, повну мобілізацію і використання своїх ресурсів, здійснення прогресивних економічних і соціальних реформ, а також забезпечення повної участі свого народу у процесі і вигодах розвитку» [14, с. 187–192].

Безпосередньо про обов'язок забезпечення державами права на розвиток йдеться у Декларації про право на розвиток, у котрій зазначається, що «держави мають право і обов'язок визначати відповідну національну політику розвитку, спрямовану на постійне підвищення добробуту всього населення і всіх окремих осіб на основі їх активної, вільної і конструктивної участі в розвитку і в справедливому розподілі створюваних у його процесі благ» [2]. Держава повинна заохочувати участь населення у всіх сферах як важливий процес розвитку і здійснення у повному обсязі всіх прав людини. Крім того, у згаданій Декларації передбачена відповідальність держав за створення умов, сприятливих для здійснення права на розвиток, а також за прийняття задля цього необхідних заходів щодо забезпечення рівних можливостей для всіх у тому, що стосується доступу до основних ресурсів, освіти, охорони здоров'я, харчування, житла, зайнятості і справедливого розподілу прибутків. З метою ліквідації всіх соціальних несправедливостей повинні бути проведені відповідні економічні та соціальні реформи [2].

У квітні 2012 року Верховний комісар із прав людини на 21 сесії Ради з прав людини



ООН зазначила, що держави повинні взяти на себе зобов'язання із забезпечення повного узгодження зусиль, спрямованих на заохочення «зеленої» економіки, з одного боку, і своїх найважливіших правозахисних зобов'язань – з іншого; державам слід докладати зусилля з метою сприяння розвитку, опираючись при цьому на всю сукупність міжнародно визнаних прав людини і основних свобод, включаючи право на розвиток, і забезпечувати їх дотримання [9, с. 11–13]. Щодо головної відповідальності держав за створення національних і міжнародних умов, що сприяють здійсненню права на розвиток, зазначалося і на 68 сесії ГА ООН, яка проходила у грудні 2013 року [7].

Конституційні обов'язки держави щодо забезпечення прав громадян носять постійний систематичний характер і вимагають високого ступеня активності держави у розвитку матеріального виробництва, економіки й удосконалення всіх сфер управління та соціальної політики держави. Реалізація зазначених обов'язків держави відбувається за допомогою інституційного механізму, котрий поряд із конституційними гарантіями входить у систему забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Під системою забезпечення прав і свобод людини і громадянина розуміється «сукупність взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів, спрямованих на досягнення єдиної мети – забезпечення прав і свобод людини і громадянина, котрі дозволяють більш ґрунтовно досліджувати як певну сукупність прав, як-то політичні, соціальні, економічні та інші, так і окремо взяті права» [8, с. 1–6], як, наприклад, право людини на розвиток. У науковій літературі висловлюється думка, що такими елементами є політико-правові, соціально-економічні, матеріально-технічні, ідеологічні та інші умови для реалізації, охорони та захисту встановлених чинним законодавством прав та свобод людини та громадянина на основі визнання та дотримання цих прав і свобод, поваги до них і нетерпимості до їх порушення [15, с. 161–165].

Інститути забезпечення прав і свобод людини і громадянина регламентують права і свободи людини в конкретній сфері її життєдіяльності, визначаючи, які зобов'язання держави можуть чи мають брати на себе для забезпечення людських прав, якими гарантіями підкріплені ці права і свободи, ступінь обов'язковості закріплення їх вимог у національних правових актах тощо [1, с. 208].

Поняття «інститут» (від лат. *institutum* – установлення, установа) – це усталена форма організації, регулювання та впорядкування суспільного життя, діяльності і поведінки людей, яка містить сукупність соціальних норм, зразків поведінки і діяльності, у праві – сукупність норм права, які регулюють будь-які визначені відносини [10, с. 387].

В. Чалчинський, розглядаючи поняття «інститут» із позиції концепції сталого розвитку, розуміє під інститутом стійку систему формальних та неформальних норм і правил, а також механізмів їх підтримки, яка забезпечує координацію взаємодії організації із за-

цікавленими сторонами у процесі їхньої взаємовигідної співпраці, а також зазначає, що «ключовою функцією інститутів є створення сигналів про потреби та проблеми суспільства, тобто генерування інформації у поєднанні з одночасним розв'язанням проблем, які виникають, і підтримкою збалансованості всіх членів суспільства» [16, с. 109–114].

Для позначення організацій і установ, які реалізують норми права, використовується поняття «інституції». Іноді ці поняття використовують як синоніми. До тлумачення цих понять у науковому середовищі немає єдиної підходу, як і немає одностайноті щодо використання понять «інституціональний» та «інституційний». Це пов'язано з використанням цих термінів у різних науках, в яких домінують різні підходи до їх тлумачення. Застосування цих тлумачень, як слідно зауважує Т. Сльозко, має залежати від контексту їх використання та погляду автора, який це робить, оскільки їх можна вважати однорідними словами, що не змінюють змісту того чи іншого явища [11, с. 80–83]. Тому, не вдаючись у детальний аналіз зазначених понять, оскільки це виходить за межі нашого дослідження, ми будемо використовувати поняття «інституційного механізму», складниками якого є «інституційно-організаційний механізм» як структурована сукупність взаємодіючих державних та інших інституцій і організацій, котрі приймають участь у забезпеченні прав людини, в тому числі і права людини на розвиток, та «інституційно-інструментальний механізм» як система регулятивних засобів забезпечення здійснення права на розвиток, у тому числі і нормативно-правових актів у зазначеній сфері.

Створення дієвого інституційного механізму забезпечення прав людини, в тому числі й права на розвиток, сприяє розширенню прав і можливостей людей у формуванні життєстійкості та активної громадянської позиції, соціальної згуртованості у подоланні перешкод і кризових явищ, задоволенні матеріальних, духовних і культурних потреб з урахуванням інтересів прийдешнього покоління і в реалізації мети права на розвиток.

До інституційно-організаційного механізму заохочення та захисту прав і свобод людини і громадянина входить розгалужена різномірівнева мережа органів, установ та закладів усіх гілок державної влади та недержавних організацій, які сприяють і допомагають у здійсненні державою її конституційного обов'язку щодо забезпечення реалізації і захисту прав людини. При цьому розрізняють офіційні інститути (державно-владні), що безпосередньо та опосередковано здійснюють політику у сфері розвитку, та неофіційні – самоврядні організації, котрі включаються як розробники та виконавці або здійснюють контролючі функції у процесі розробки та реалізації стратегічних планів розвитку [17, с. 87–95].

Розрізняють також органи загальної і спеціальної компетенції. Особливістю інституційно-організаційного механізму забезпечення права людини на розвиток являється комплексний характер організаційних структур, що забезпечують реалізацію окремих екологіко-соціально-економічних складників цого права.



Загальне інституційно-організаційне забезпечення прав та свобод здійснюється вищими органами державної влади. У функції законодавчих органів входить, зокрема, вироблення державної політики, загальних принципів, стратегій і керівних положень у сфері забезпечення і захисту прав людини, в тому числі й права на розвиток. Державна політика у сфері захисту прав людини і громадянина за визначенням А. Стичинської – це «постійна, ефективна, відповідальна, стратегічно вмотивована діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації державних та регіональних цільових програм з метою забезпечення, реалізації та охорони проголошених прав і свобод людини і громадянина» [12, с. 4–5].

На органи виконавчої влади покладено обов'язки втілення у життя державної політики в усіх сферах життєдіяльності, в тому числі й щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

Спеціальними державними органами, відповідальними за реалізацію державної політики у сфері розвитку, у багатьох країнах є Національні ради, комісії з питань розвитку чи аналогічні структури.

Створення Національних рад чи комісій з розвитку передбачено Ріо-де-Жанейрською Всесвітньою конференцією ООН з питань охорони навколошнього середовища та розвитку 1992 року. Ще раз підтверджив необхідність створення зазначених структур Всесвітній саміт ООН зі сталого розвитку, який проходив у місті Іоганнесбург в 2002 році і який отримав умовну назву «Ріо + 10». У прийнятому на цьому Всесвітньому саміті підсумковому документі говориться, що держави повинні продовжити сприяти створенню або зміцненню рад (комісій) із питань розвитку та/або координативних структур на національному рівні, включаючи місцевий рівень [20, с. 14].

Національні ради, комісії чи аналогічні структури з розвитку функціонують у понад 150 країнах світу. Такі структури мають свої відмінності залежно від національних особливостей і державної політики до процесів розвитку і забезпечення права на розвиток. Так, наприклад, у Канаді існує кілька національних органів, що займаються питаннями розвитку: Федеральний міжвідомчий комітет; Рада з питань розвитку й Уповноважений з питань екології та розвитку. окремими питаннями у сфері розвитку займаються відповідні міністерства і агентства, науково-дослідні центри, Канадська рада підприємців, Міжнародний інститут сталого розвитку, Федерація муніципалітетів Канади та деякі інші. У Швеції основним державним органом, на який покладено завдання досягнення цілей розвитку, є Агентство із захисту навколошнього середовища. А у США створена Президентська рада з питань сталого розвитку, куди входять представники урядової адміністрації, бізнесу, профспілок, громадських діячів у сфері охорони навколошнього середовища та прав людини, муніципальних громад та національних меншин. У Великобританії функціонує Комісія з розвитку як незалежний консультивативний орган, а у Німеччині – Рада зі сталого розвит-

ку, котра надає консультації уряду у питаннях політики держави стосовно сталого розвитку і розробляє пропозиції і проекти щодо реалізації цілей розвитку. Аналогічні Національні комісії (ради) створено й у багатьох інших європейських країнах, зокрема у Франції, Чехії, Словакії, Болгарії, Фінляндії та багатьох інших.

За словами колишнього Генерального Секретаря ООН К. Аннана, незважаючи на різницю між національними радами (комісіями) з розвитку, вони, як правило, виконують важливі функції щодо створення сприятливих умов для участі громадянського суспільства у прийнятті державних рішень та сприянні застосуванню комплексного підходу до вирішення економічних, соціальних і екологічних проблем [3, с. 3–6]. Адже, як слухно зазначається у доповіді Міжурядової групи відкритого складу міністрів із питань міжнародного екологічного керівництва, в основі зазначених рішень має лежати розуміння того, що людське суспільство і навколошнє середовище взаємопов'язані і що без продуктивного і життєздатного навколошнього середовища неможливе функціонування суспільства. Але такі рішення повинні враховувати не лише природоохоронні аспекти, а й потреби населення в області розвитку, і необхідно, щоб механізми прийняття рішень у сфері економіки діяли з урахуванням більш глибокого усвідомлення зв'язків, що існують між економікою і навколошнім середовищем, а також застосовувати комплексний підхід до питань керівництва, який ставить на перший план потреби людей та інтереси навколошнього середовища [6].

Державними інституційно-інструментальними засобами, в тому числі й щодо забезпечення права на розвиток, є законодавчі акти. Розглядаючи зміст законів і актів нормативно-правової бази органів державної влади в аспекті забезпечення права на розвиток, деякі науковці пропонують розділити їх на три основні групи рішень: локальні – галузеві рішення, що ставлять локальні цілі і завдання в масштабах однієї або кількох сумісних галузей у контексті сталого розвитку; інфраструктурні – рішення загальнодержавного рівня, що створюють необхідні збалансовані умови й можливості для реалізації цілей і завдань сталого розвитку; системні – рішення у цільових програмах, що визначають напрями реалізації цілей і завдань сталого розвитку на загальному або регіональному рівнях [5, с. 118–123].

Серед системних інституційно-інструментальних засобів забезпечення права на розвиток провідну роль відіграють Національні стратегії розвитку, про необхідність прийняття яких зазначається у багатьох міжнародно-правових документах з питань розвитку, зокрема у «Порядку денному на ХХІ століття», прийнятому на Конференції ООН з довкілля та розвитку у 1992 р. у Ріо-де-Жанейро, Програмі дій з подальшого впровадження «Порядку денного на ХХІ століття» (Ріо+5), Іоганнесбурзькій Декларації Всесвітньої зустрічі зі сталого розвитку (Ріо+10) та деяких інших [19, с. 29].



У ст. 28 Копенгагенської декларації про соціальний розвиток 1995 р. визнається, що розробка та здійснення стратегій та програм в інтересах соціального розвитку є справою кожної країни та що при цьому мають ураховуватися економічні, соціальні та екологічні відмінності в умовах у кожній країні [4].

Стратегії розвитку являють собою програми дій для локальних і глобальних економічних і соціальних реформ, що визначені національними соціально-економічними та екологічними передумовами, а також необхідністю запровадження системного, інтегрованого підходу до формування та впровадження на національному рівні основних принципів сталого розвитку, основною метою котрих є розробка способів реалізації процесів збалансованого економічного розвитку, спрямованих на економічне зростання, забезпечення добробуту і гідного рівня життя населення, розвитку соціальної інфраструктури, гарантування безпечного середовища і вирішення проблем збереження та раціонального використання природно-ресурсного потенціалу з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

Вартий уваги є трактування концепції розвитку А. Яншиної, котра зазначає, що стратегія сталого розвитку являє собою безперервний процес формування, постійного удосконалення та реалізації за участю всіх членів суспільства довгострокового плану систематизованих і узгоджених заходів, спрямованих на досягнення економічного зростання без дискримінації екологічних і соціальних інтересів людства [18, с. 172–173], і що «успіх реалізації таких стратегій і програм у будь-якій країні значною мірою залежить від організації системи інституційного забезпечення: його якості, масштабів, низки аспектів інституційного характеру» [18, с. 174–175].

Національні стратегії і програми розвитку є важливими механізмами зміщення і об'єднання національного потенціалу з метою ув'язки пріоритетів у рамках соціальної, економічної та екологічної політики. Відповідно, особлива увага приділяється виконанню зобов'язань у рамках комплексного підходу до питань розвитку, що складається із взаємозмінюючих заходів щодо забезпечення економічного зростання, а також заохочення соціального розвитку та охорони навколоишнього середовища, тобто створення необхідних умов для забезпечення здійснення права на розвиток.

Висновки. Конституційні обов'язки держави щодо забезпечення права людини на розвиток здійснюються за допомогою інституційного механізму, котрий поряд з конституційними гарантіями входить у систему забезпечення прав і свобод людини і громадянині. Складниками інституційного механізму є «інституційно-організаційний механізм» як структурована сукупність взаємодіючих державних та інших інституцій і організацій, котрі приймають участь у забезпеченні прав людини, в тому числі і права людини на розвиток, та «інституційно-інструментальний механізм» як система регулятивних засобів забезпечення здійснення права на розвиток, у тому числі й нормативно-правових актів у

зазначеній сфері. До інституційно-організаційного механізму заохочення та захисту прав і свобод людини і громадянина входить розгалужена різномірніша мережа органів, установ та закладів усіх гілок державної влади та недержавних організацій, які сприяють і допомагають у здійсненні державою її конституційного обов'язку щодо забезпечення реалізації і захисту прав людини. Спеціальними державними органами, відповідальними за реалізацію державної політики у сфері розвитку, у багатьох країнах є Національні ради, комісії з питань розвитку чи аналогічні структури. Державними інституційно-інструментальними засобами, в тому числі й щодо забезпечення права на розвиток, є законодавчі акти. Серед системних інституційно-інструментальних засобів забезпечення права на розвиток провідну роль відіграють Національні стратегії розвитку. Правильно розроблені стратегії можуть покращувати перспективи економічного зростання та зайнятості і водночас забезпечувати охорону навколоишнього середовища, тобто створювати необхідні умови для забезпечення реалізації права людини на розвиток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буткевич В.Г. Міжнародне право: Основні галузі права / В.Г. Буткевич. – К., 2004. – С. 208.
2. Декларація про право на розвиток – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_301
3. Доклад Генерального Секретаря ООН Кофі А. Аннана «Повестка дня на ХХІ століття – хороший план, плохое осуществление» // Бюллетень «Использование и охрана природных ресурсов в России». – 2002. – № 9–10. – С. 3–6.
4. Копенгагенська декларація о соціальному розвитку : приняті Всемирної встречей на высшем уровне в интересах социального развития, Копенгаген, 6–12 марта 1995 г. (A/CONF.166/9) : <http://www.un.org/russian/conference/socsum/socindex.htm>
5. Лелеко В.В. Проблеми та перспективи сталого розвитку України: політичний аспект / В.В. Лелеко // Вісник Дніпропетровського університету. – 2014. – Т. 22, Вип. 24. – С. 118–123.
6. Программа Организации Объединенных Наций по окружающей среде. Первое совещание, Нью-Йорк, 18 апреля 2001 года (UNEP/IGM/1/2, 4 April 2001).
7. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблей 18 декабря 2013 года /Шестьдесят восьмая сессия ГА ООН – A/RES/68/158.
8. Романова А.А. Система забезпечення права людини на здоров'я: постановка питання / А.А. Романова // Часопис Академії адвокатури України – #16 (3'2012) – С.1–6.
9. Сводный доклад Генерального секретаря и Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по правам человека о праве на развитие /Двадцать первая сессия Совета по правам человека. – ООН, 19.07.2012. – A/HRC/21/28.
10. Словник іноземних слів / [отв. ред. В.В. Бурцева, Н.М. Семенова]. – 6-е изд. – М. : Медіа ; Дрофа, 2009. – 817 с.
11. Сльозко Т.М. Інституційна теорія в обліковій науці: деякі проблеми дефініцій / Т.М. Сльозко // Materialy X Mizunarodni vedecko-prakticka conference «Dny vedy – 2014», 27.03.2014 – 05.04.2014. Dil 5. Ekonomicke vedy. Praha. PH “Education and science s.r.o. 2014” – С. 80–83.
12. Стичинська А.Б. Інституційне забезпечення політики України у сфері захисту прав і свобод людини і громадянині: автореф. дис.. на здобуття наукового ступеня кандид. політ. наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси /А.Б. Стичинська – Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – Київ, 2016. – С.4–5.
13. Устав ООН /Міжнародное публичное право. Сборник документов. Т. 2. – М. : БЕК, 1996 г., С. 13–18.



14. Хартия экономических прав и обязанностей государств Принята резолюцией 3281 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 декабря 1974 года /Действующее международное право. Т. 3. – М. : Московский независимый институт международного права, 1997 г. – С. 187–192.
15. Химинець В.В. Інституційні основи розвитку Карпатського регіону у контексті синьої економіки/ В.В. Химинець // Регіональна економіка демографія та соціальна політика – 2013. – № 3 (20). – С. 161–165.
16. Чалчинський В. Особливості правового забезпечення сталого розвитку України в перехідний період / В. Чалчинський // Вісник Академії управління МВС. – 2010. – № 3(15). – С. 109–114.
17. Шевченко І. Інституційне забезпечення екологічної політики в умовах децентралізації / І. Шевченко // Економіка природокористування і охорони довкілля. – 2015. – С. 87–95.
18. Яншина А.М. Інституційна складова імплементації концепції сталого розвитку у країнах Північної європи / А.М. Яншина // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Випуск 118 (частина I). – 2014. – С.172–175.
19. Dalal-Clayton B. National Strategies for Sustainable Development : the Challenge ahead Environmental Planning Issues / B. Dalal-Clayton, S. Bass. – London : International Institute for Environment and Development, 2000. – 29 p.
20. National Strategies for Sustainable Development: Challenges, Approaches and Innovations in Strategic and Coordinated Action / International Institute for Sustainable Development. – Manitoba : IISD and GTZ, 2004. – 54 p.